

1948 tavaszán indították meg döntő rohamukat az egyházi - köztük a szerzetesi - iskolák ellen. A miniszter közölte, hogy az Országgyűlés az egyházi iskolákat államosítja. A kommunista párt által irányított propagandaszervezet az egész országot elárasztotta népnevelőivel. Az egyházi iskolák elleni pergőtűz szünet nélkül folyt a sajtóban, rádióban; tömeggyűléseken zajlott az agitálás (egyben megfélemlítés); a szerzetesi gimnáziumok ócsárlása, a szerzetesek, apácák becsmérlése, iskoláik reakciós voltának bizonygatása. Ezek mellett az egyik legfőbb vád: a szerzetesek sohasem foglalkoztak a néppel, hanem csak az úri rétegek gyermekeivel. Az 1948. évi 33. törvény rendelkezett az iskolák államosításáról. Az egyházi iskolákat korábbi fenntartóitól erőszakosan elvették. Ingatag indoklással, hamis, félrevezető érveléssel. Az államosítást konkrét kommunista hatalmi-pártpolitikai célok motiválták. Hiszen minden tekintetben mo-dernek voltak a szerzetesi általános és középiskolák, s a szerzetesek által vezetett tanító-, tanítónő- és óvónőképző intézetek.

Az Actio Catholica által összeállított és 1948-ban kiadott magyar katolikus egyházi névtár szerint ezekben az években 23 férfi szerzetesrend és 44 női szerzetesrend működött hazánkban. A premont-

reieknek 1945 és 48 között 112 pap-rendtagja élt az országban, s a rend 8 rendházat, 11 iskolát és 5 plébániát működtetett.

Dr. Horváth Loránt Ödön premontrei apát, csornai prépost-prelátus az utolsó premontrei osztály tanulója volt Szombathelyen.

- A ballagó diákok nevében 1948-ban ön búcsúzott el a gimnáziumtól. Milyen volt a tanulók, s milyen a tanárok hangulata abban az időben?

- Éreztük, hogy rövidesen bekövetkezik az az idő, mikor nem engedik működni az egyházi iskolákat, de ez nem befolyásolta a gimnázium életét. A diákok ugyanúgy készültek fel az érettségi vizsgákra, mint azelőtt, s a tanárok is csak arra figyeltek, hogy a lehető legalaposabban készítsenek fel minket az előttünk álló megmérettetésre. Mindenki tette a kötelességét. Tehát nem nyomta rá a hangulatra az államosítás közelgő veszélye sötét bélyegét. Az érettségi még az iskola falai között történt. A bizonyítványok kiosztására viszont már az udvaron került sor, mert addigra a gimnáziumot államosították. Így a kitüntetéses bizonyítványomat és két önképzőköri pályamunkám díját már csak az udvaron kaphattam meg. Ezt igen nagy sérelemként éltem meg.

- Szombathelyen is népnevelők hergelték a lakosságot az egyházi iskolák ellen?

- Ez nem volt jellemző erre a városra. Az iskola olyan intézményként működött, melyet egy ilyen akció nem tudott volna befolyásolni. Határozott fegyelemben éltünk, s tanultunk. A keszthelyi gimnáziumban sem történtek - tudtommal - atrocitások. Az utóbbi intézményt a rendszerváltás után nem sikerült visszakapni, mert kiderült, hogy maga az épület a településé.

- Hány ingatlanát, iskoláját vették el a premontrei rendnek?

- A Csornai Premontrei Prépostságnak két gimnáziuma volt: a szombathelyi és a keszthelyi. A gödöllői perjelségnek szintén kettő. A csornai és a gödöllői rendi intézmény önállóan működött. A gödöllőiek tanítottak egy budafoki állami gimnáziumban is. Ezeket és a többi ingatlanjainkat 1948 és 1950 között mind elvették tőlünk.

- Földbirtokai voltak a csornai prépostságnak?

- Igen. 13-14 ezer holdnyi földje volt, de ezt már a '45-ös földosztáskor elvették tőlünk. Ezt követően csak 100 holdnyi területet hagytak meg nekünk.

- A '48-as államosítás után ön mégis úgy döntött, hogy jelentkezik novíciusnak.

- Még az államosítás előtt, a tanév végén adtam be felvételi kérelmemet a Csornai Premontrei

Prépostsághoz. Az események ellenére 1948. augusztus 6-án bevonultam novíciusnak a rendbe. Senki nem gondolta, hogy olyan sokáig fog tartani ez a rendszer. Az csak az év végére vált nyilvánvalóvá számunkra, hogy megtörtént a kommunista hatalomátvétel. Tudni kell, hogy 1945 után óriási vallási fellendülés jellemezte az országot. Osztályunkból heten választották a papi hivatást, s ketten premontreinek készültünk. Csornán egy lelkipálya előzte meg az augusztus 14-ei beöltözést. Ezzel vette kezdetét a noviciátus időszaka, ami normális körülmények szerint 1950 augusztusáig tartott volna. A történelem azonban közbeszólt. 1950 júniusában már arról lehetett hallani, hogy teherautóval szállítják el a szerzeteseket a déli, jugoszláv határ mellől. Az előjárók ezért társaimmal együtt hazaküldtek, hogy ne hurcoljanak el minket, mint a többi szerzetest.

- Mikor tette le a szerzetesi fogadalmat?

- Csak úgy sikerült letenni az első, egyszerű - három évre szóló - fogadalmamat, hogy még a nyáron, július elején egy rövid időre visszatértem Csornára. A premontreieket tehát csak később, július 11-én éjszaka internálták lakhelyükről. Az örökfogadalmat már titokban tettem le egy olyan személy kezébe, aki erre felhatalmazást kapott.

- Mi történt a csornai premontreiek levéltárával?

- A szerzetesek internálását követően három napig tárva-nyitva volt a rendház kapuja. Aki akart bejött, s elvihette az itteni bútorokat, értékes festményeket, szobrokat. Könyvtárunk egy részét is kifosztották. Szerencsénkre az Országos Levéltár még időben elvitte levéltárunk anyagát Sopronban, így az megmenekült. A kommunista diktatúra bukása után a prépostság 1996-ban kérte vissza iratait. A minisztérium 1997 elején döntött a magán-levéltári rész visszaadásáról és a nyilvános magánlevéltárrá minősítéséről, de az addig Sopronban rendezetlenül tárolt iratok csak rendezetten kerülhettek átadásra. Emiatt a levéltár első részét 1999 októberében, második részét pedig csak 2004 novemberében szállították vissza Csornára.

- 1950-től a rend tagjai csak lelkipásztori teendőket láthattak el?

- Már 1948-tól. Új plébániákat kaptunk, s a rend tagjait az egyes egyházmegyék hitoktatóknak is alkalmazták. 1950-től már nem lehetett hivatalosan működnünk. A hivatalos szakkifejezés szerint a rendeket nem oszlatták fel, hanem a működési engedélyeket vonták vissza. Az összegyűjtött szerzeteseket csak szeptemberben engedték szabadon. Ekkor, 1950. szeptember 7-én jelent meg a Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1950. évi 34. számú törvényerejű rendelete, mely Magyarországon a szerzetesrendek működési engedélyét megszüntette. Csak a visszaadott nyolc gimnáziumban tanító szerzetesek: a bencések, a piaristák és a ferencesek, valamint a Kalocsai Iskolanővérek működhetek tovább, annyi rendtagot tartva meg, amennyi a 2-2 gimnáziumuk tanári karához szükséges volt. Ez egyfajta kirakatszerű kompromisszum volt. A hatalmon lévők pedig az internált szerzetesekkel zsarolták az egyházi méltóságokat. A rendelet a csornai prépostság tagjait is szétszórta. Az itthon maradottak próbáltak elhelyezkedni, ki hol tudott, mint lelkipásztorok, tanárok, segédmunkások. Jómagam 1950 szeptemberében felvételemet kértem a szombathelyi egyházmegye szemináriumába.

- Kispapként titokban kellett tartania, hogy premontrei szerzetes?

- Igen, de azt az egyházi körökben tudták rólam, hogy premontreieknél voltam novícius, de hivatalosan ezt nem volt szabad és tanácsos megemlíteni. 1952-ig tanultam Szombathelyen, mert akkor az ottani szemináriumot feloszlatták. A hivatalos verzió szerint a vidéki szemináriumok összevonásáról volt szó. A szombathelyi, a pécsi és a veszprémi kispapok így Győrbe kerültek. Engem néhány társam-mal együtt a szombathelyi megyés püspök úr, Kovács Sándor Budapestre, a központi szemináriumba, illetve a Hittudományi Akadémiára küldött, hogy folytassam tanulmányaimat. 1952. június 12-én, már negyedéves teológusként engem és

kurzustársaimat pappá szentelt a püspök úr, mert attól tartott, hogy előbb-utóbb őt is akadályozni fogják hivatása gyakorlásában.

- Június 12. a nevezetes visszatérő dátum.

- Így van. 1948. június 12-én kaptam meg érettségi bizonyítványomat. 1952. június 12-én a szombathelyi székesegyházban pappá szenteltek. 1955-ben kápláni diszpozíciót kaptam, 1957-ben pedig doktoráltam. Aztán különböző helyeken és beosztásokban tevékenykedtem a szombathelyi egyházmegyében. 1972-től tizenkilenc éven át a győri Hittudományi Főiskolán tanítottam erkölcssteológiát, lelkipásztorkodás-tant. 1990. június 12-én rendtársaim tizenkét évre apátjukká, csornai prépost-prelátussá választottak. 2002. június 12-én hat évre ismét megválasztottak. Idén választottak meg harmadszor apátnak, de már a dátum június 7. Egy évig lehetek még a rend vezetője, mert jövőre töltöm be 80. életévemet, s akkor már le kell mondanom tisztségemről.

- A rendszerváltás idején hány premontrei szerzetes élt hazánkban?

- Húsz rendtársam választott meg 1990 júniusában apátnak. Azóta kevesebben lettünk. Én temettem el egykori tanárait. Idén már csak nyolcan voltunk jelen az apátválasztáson. Külön öröm számomra, hogy július 12-én dr. Várszegi Asztrik püspök, pannonhalmi főapát három diakónust szentel pappá a csornai premontrei templomban.

- 1994-ben indult el a tanítás a szombathelyi premontrei gimnáziumban. Világi tanárok is oktatnak ebben az intézményben?

- Igen, ez a rend tagjainak létszámából következik. A Jóisten kegyelméből megadatott nekem, hogy 1948 júniusában én búcsúztam el az iskolától, s 46 év után, 1994-ben újra indíthattam prépost-prelátusként a gimnáziumot. Szeretem a diákjainkat és azt hiszem, ők ugyanígy éreznek irányomba, s jól érzem magamat közöttük.

Medveczky Attila